

Проблеми корпоративного управління, що виникли внаслідок перетворення (реорганізації) “Укргазвидобування” та вертикальної інтеграції групи НАК “Нафтогаз України”.

© Любич Андрій Васильович, голова ГО “Інститут фінансів та права” / директор ТОВ “Мультипрофіль-сервіс”.

Анотація: Попри те, що судові постанови та ухвали по справах № 910/10255/13 та № 826/1503/14 відносяться до різних сфер права: господарського та адміністративного, обидві справи мають вкрай важливий вплив на розвиток корпоративного управління у державі. У справі № 910/10255/13 Господарський суд міста Києва, Апеляційний господарський суд міста Києва та Вищий господарський суд України просто *de facto* визнав некомпетентність дій НАК “Нафтогаз України”, який маючи всі необхідні юридичні підстави, надані Законом України “Про акціонерні товариства” та Статутом, у п. 2.2 свого рішення № 3 від 26.04.2013, з власної волі почав посилатись на завідомо програвші для НАК “Нафтогаз України” у господарському суді норми ч. 5 ст. 11 Закону України від 21 вересня 2006 року № 185-V “Про управління об’єктами державної власності”. Натомість, справа № 826/1503/14 виявила, що адміністративні суди мають досить своєрідне тлумачення норм права, які стосуються корпоративного управління.

В результаті можна прийти до висновку, що адміністративні суди вважають ПАТ “Укргазвидобування” заснованим НАК “Нафтогаз України”, але не дочірнім для НАК “Нафтогаз України”, а отже до нього не повинне застосовуватись законодавство України про холдингові компанії. Окружний адміністративний суду міста Києва рішенням від 19 лютого 2014 року визначив, що ПАТ “Укргазвидобування” “не є дочірнім підприємством, представництвом чи філією підприємств, частка держави у статутному капіталі яких 50 відсотків”. Рішення продубльовано Ухвалою Київського апеляційного адміністративного суду від 19 січня 2016 року, відповідно до якої ПАТ “Укргазвидобування” “не є господарським товариством, 50 відсотків та більше акцій (часток, паїв) якого знаходиться у статутному капіталі інших господарських товариств, акціонером яких є держава”. Це не відповідає реєстраційним даним Мін’юсту і фактичним відносинам між пов’язаними особами – ПАТ “Укргазвидобування” та НАК “Нафтогаз України”.

Ключові слова: НАК “Нафтогаз України”, ПАТ “Укргазвидобування”, контролюючі (холдингові, материнські) та підконтрольні (дочірні, асоційовані) компанії, дивіденди, загальні збори акціонерів, адміністративні та господарські суди.

Мета: сприяти проведенню дискусії щодо актуальних проблем корпоративного управління групою НАК “Нафтогаз України”. Зокрема, як звичайна реорганізація ДП у ПАТ перетворилась ледь не найбільший казус у сфері корпоративного управління, що в господарському праві заважає виплаті дивідендів, а в адміністративному праві створює набагато серйозніші ризики. Так як виправити ситуацію, що склалась, шляхом розробки та прийняття законопроекту щодо внесення змін до ч.5 ст.11 Закону України від 21 вересня 2006 року N 185-V “Про управління об’єктами державної власності” у частині розширення кола суб’єктів, які зобов’язані сплачувати дивіденди у розмірі 30% чистого прибутку.

Основний текст.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ.

Держава Україна у нафтогазовій промисловості створила дві групи компаній, на чолі яких знаходяться холдинги – це вертикально інтегрована НАК “Нафтогаз України”¹, власником якого, станом на початок 2017-го року, є Кабінет Міністрів України, а сам НАК належить до сфери управління Міністерства економічного розвитку та торгівлі України², та НАК “Надра України”³, власником якого, станом на початок 2017-го року, є Кабінет Міністрів України, а сам НАК належить до сфери управління Міністерства охорони навколишнього природного середовища України.

У той час як група НАК “Нафтогаз України” до часу приватизації облгазів, що розподіляють газ до кінцевих споживачів, була вертикально інтегрована від геологічного вивчення та дослідно-промислової розробки природного газу, нафти та газового конденсату, до транспортування, зберігання, переробки та розподілу газу кінцевим споживачам, група НАК “Надра України” була переважно залучена лише до геологічного вивчення ділянок надр, наданих у користування за спецдозволами Держгеонадр, погодженими представницькими органами місцевого самоврядування на регіональному рівні адміністративно-територіального устрою.

Відхиляючись від юриспруденції в сторону міжнародної економіки, варто зазначити, що у традиціях західного корпоративного управління тренди то прийняття, то відмови від створення вертикально-інтегрованих груп носили циклічний характер⁴. Фінансистів завжди приваблювала ідея вертикальної інтеграції до джерела сировини, або ж до кінцевого споживача товарів, робіт та послуг. Вертикальна модель бізнесу може передбачати, або і не передбачати наявність чи відсутність холдингової компанії. Проте досить часто у процесі вертикальної інтеграції управлінці відмовлялись від принципу входження лише у профільний бізнес. Також виникали проблеми оперативного контролю⁵.

Холдингові компанії є акціонерними товариствами. Проте не завжди публічними, як це передбачено частиною п'ятою статті 126 Господарського кодексу України, але і приватними, тобто такими, що Законом України “Про акціонерні товариства” захищені

¹ Джерело: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 травня 1998 р. N 747 “Про утворення Національної акціонерної компанії “Нафтогаз України” (http://pravo.ligazakon.ua/document/view/KP980747?edition=2013_10_02).

² Джерело: Постанова Кабінету Міністрів від 2 грудня 2009 р. N 1354 “Деякі питання діяльності Національної акціонерної компанії “Нафтогаз України” затвердила Статут НАК “Нафтогаз України”, п. 22 якого досі акціонером значиться Мінпаливенерго. Відповідно до підпунктів 10 та 12 пункту 51 Статуту, обрання голови та членів наглядової ради, прийняття рішення про припинення їх повноважень, обрання голови та членів ревізійної комісії, прийняття рішення про припинення їх повноважень здійснює Мінпаливенерго за погодженням з Кабінетом Міністрів України.

³ Джерело: Указ Президента України № 802 від 14 червня 2000 року “Про заходи для підвищення ефективності керування підприємствами в галузі геології” та Постанова Кабінету Міністрів України № 1128 від 14 липня 2000 року. Рішенням Уряду України до складу Національної акціонерної компанії «Надра України» передані геологорозвідувальні та спеціалізовані підприємства.

⁴ Суторміна В.М. Фінанси зарубіжних корпорацій. Підручник. – К. КНЕУ, 2004. 566 с.

⁵ Кузьмін О., Шуляр Р., Економічні проблеми злиття підприємств // Економіка України. – 2003. - № 12. с. 26-33.

правом переважного придбання від розбавлення часток у статутному капіталі чи у чистому прибутку, у випадку проведення додаткових емісій акцій, як це відбулось з чистими активами ПАТ “КБ “Хрещатик” чи в деяких гірничо-збагачувальних комбінатах. Прикладом компанії, захищеної від розбавлення чистих активів, є ПрАТ “Київенергохолдинг” Київської міської державної адміністрації.

Відповідно до частини сьомої статті 126 Господарського кодексу України, “загальні засади функціонування холдингових компаній в Україні, а також особливості їх утворення, діяльності та ліквідації регулюються Законом України “Про холдингові компанії в Україні” (3528-15) та іншими нормативно-правовими актами”.

А частина шоста статті 126 Господарського кодексу України також визначила, що “якщо корпоративне підприємство через дії або бездіяльність холдингової компанії виявиться неплатоспроможним та визнається банкрутом, то холдингова компанія несе субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями корпоративного підприємства”.

Холдингові підприємства контролюють дочірні та впливають на асоційовані підприємства. **Відповідно до частини восьмої статті 63 Господарського кодексу України, “у випадках існування залежності від іншого підприємства, передбачених статтею 126 цього Кодексу, підприємство визнається дочірнім”.** А відповідно до частини 1 статті 126 Господарського кодексу України, “асоційовані підприємства (господарські організації) - це група суб'єктів господарювання - юридичних осіб, пов'язаних між собою відносинами економічної та/або організаційної залежності у формі участі в статутному капіталі та/або управлінні. Залежність між асоційованими підприємствами може бути простою і вирішальною:

- відповідно до частини третьої статті 126 ГКУ, “вирішальна залежність між асоційованими підприємствами виникає у разі якщо між підприємствами встановлюються відносини контролю-підпорядкування за рахунок переважної участі контролюючого підприємства в статутному капіталі та/або загальних зборах чи інших органах управління іншого (дочірнього) підприємства, зокрема володіння контрольним пакетом акцій. Відносини вирішальної залежності можуть встановлюватися за умови отримання згоди відповідних органів Антимонопольного комітету України.

- відповідно до частини четвертої статті 126 ГКУ, “про наявність простої та вирішальної залежності має бути зазначено у відомостях державної реєстрації залежного (дочірнього) підприємства та опубліковано відповідно до закону”.

До речі, Міністерство фінансів України наказом N 176 від 30.07.99 затвердило Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 20 “Консолідована фінансова звітність”, ще за 4 роки до прийняття Господарського кодексу України у поточній редакції статті 126.

Група НАК “Нафтогаз України” у річному звіті за 2014-й рік показала, що консолідовані активи НАК “Нафтогаз України”, станом на кінець 2014-го року, включали:

ПРИРОДНІЙ ГАЗ	НАФТА І КОНДЕНСАТ
ГЕОЛОГІЧНЕ ВИВЧЕННЯ, ДОСЛІДНО-ПРОМИСЛОВА РОЗРОБКА, ВИДОБУВАННЯ	ГЕОЛОГІЧНЕ ВИВЧЕННЯ, ДОСЛІДНО-ПРОМИСЛОВА РОЗРОБКА, ВИДОБУВАННЯ
ПАТ “Укргазвидобування” ⁶ (у 2015-му році мала на балансі 145 дозволів Державної служби геології та	ПАТ “Укрнафта” (у т.ч. НГВУ “Полтаванафтогаз”, НГВУ “Чернігівнафтогаз”,

⁶ Компанія “Укргазвидобування” була утворена на базі газовидобувних підприємств та структурних підрозділів акціонерного товариства “Укргазпром”, відповідно до Постанови КМУ від 24 липня 1998 р. N 1173 “Про розмежування функцій з видобування, транспортування, зберігання і реалізації природного газу”.

ПРИРОДНИЙ ГАЗ	НАФТА І КОНДЕНСАТ
<p>надр України на геологічне вивчення, дослідно-промислово розробку та видобуток вуглеводнів, на яких перебували 2 441 газові свердловини, 194 нафтові свердловини та 82 бурові установки, у 2015-му році чиста виручка від реалізації товарів та послуг становила 16 368,83 млн. грн. за газ природний (середня ціна реалізації 1 276,80 грн/тис.м3) та 3 261 207,84 тис. грн. за нафтопродукти (середня ціна реалізації 9 129,19 грн/т).</p> <p>А у 2014-му році було видобуто природного газу – 15,113 млрд.м3, нафти та газового конденсату – 533 тис.т., нафтопродуктів (бензину, дизпалива, мазуту) – 378 тис.т., скрапленого газу (суміші пропан - бутану технічного) - 187 тис. т.)</p> <p>У 2015-му році було видобуто природного газу: 14,528 млрд.м3, 12,820 млрд.м3 реалізовано.</p> <p>У 2015-му році 481,679 тис.т. нафтопродуктів (бензину, дизпалива, мазуту) вироблено, 357,229 тис.т. продано."</p> <p>У 2015-му році скрапленого газу (суміші пропан - бутану технічного) 172,06 тис. т. вироблено, (163,625 тис. т. продано)."</p> <p>ПАТ "Укрнафта". ПАТ "ДАТ "Чорноморнафтогаз" (експропрійована Російською Федерацією).</p>	<p>НГВУ "Охтирканафтогаз", у Дніпровсько-Донецькій западині та НГВУ "Бориславнафтогаз", НГВУ "Долинанафтогаз", НГВУ "Надвірнанафтогаз" у Передкарпатському прогині), яка не консолідувалась у звітності групи НАК "Нафтогаз України", станом на 31 грудня 2013 року та 31 грудня 2014 року, попри те, що НАК "Нафтогаз України" контролює 50%+1 статутного капіталу ПАТ "Укрнафта", а Верховна Рада України прийняла Закон України N 272-VIII (272-19) від 19.03.2015 "Про внесення змін до Закону України "Про акціонерні товариства", внаслідок чого вимоги до кворуму загальних зборів було зменшено до 50% (у 2015-му році мала на балансі 90 дозволів Державної служби геології та надр України на геологічне вивчення, дослідно-промислово розробку та видобуток вуглеводнів, на яких перебували 177 газових свердловин, 1941 нафтових свердловин та 58 одиниць бурових установок. У 2013-му році виручка від реалізації товарів та послуг становила 20 200 млн. грн., а у 2014-му році було видобуто природного газу – 0,449 млрд.м3, нафти та газового конденсату – 1 888 тис.т., скрапленого газу (суміші пропан - бутану технічного) - 163 тис. т.).</p> <p>ДП "Закордоннафтогаз". ПАТ "Укргазвидобування". ПАТ "ДАТ "Чорноморнафтогаз" (експропрійована Російською Федерацією).</p>
ТРАНСПОРТУВАННЯ	ТРАНСПОРТУВАННЯ
<p>НАК "Нафтогаз України" ПАТ "Укртрансгаз". ПАТ "Укртранснафта". Виручка: 24,20 млрд. грн.</p>	<p>ПАТ "Укртранснафта" ДВТ "Укрспецтрансгаз" - транспортування скрапленого нафтового газу "Укрзалізницею". ПАТ "ДАТ "Чорноморнафтогаз" (експропрійована Російською Федерацією).</p>
ЗБЕРІГАННЯ	ЗБЕРІГАННЯ
<p>ПАТ "Укртрансгаз". ПАТ "Укрнафта". Виручка: 1,40 млрд. грн.</p>	<p>ПАТ "Укртранснафта". ПАТ "Укрнафта".</p>
ПЕРЕРОБКА	ПЕРЕРОБКА
<p>ПАТ "Укргазвидобування". ПАТ "Укрнафта".</p>	<p>ПАТ "Укрнафта". ПАТ "Укртатнафта" (43% статутного капіталу. ПАТ "Укргазвидобування" (УГВ) - управління з переробки газу та газового конденсату, до</p>

Рішенням установчих зборів, які проводила НАК "Нафтогаз України" від 25.12.2012 та статутом ПАТ "Укргазвидобування", акції ПАТ "Укргазвидобування" були випущені та НАК "Нафтогаз України" набула їх у власність внаслідок створення ПАТ "Укргазвидобування" шляхом реорганізації (перетворення) у акціонерне товариство, а не у зв'язку з переданням акцій ПАТ "Укргазвидобування" у статутний капітал НАК "Нафтогаз України" державою. Див. Розпорядження КМУ від 13 червня 2012 р. N 360-р "Про реорганізацію дочірніх компаній Національної акціонерної компанії "Нафтогаз України" та наказ Міністерства енергетики та вугільної промисловості України "Про реорганізацію Дочірньої компанії "Укргазвидобування" НАК "Нафтогаз України" від 18.07.2012 № 529, яким була створена Комісія з припинення діяльності дочірньої компанії "Укргазвидобування" НАК "Нафтогаз України".

ПРИРОДНИЙ ГАЗ	НАФТА І КОНДЕНСАТ
	складу якого увійшли Шебелинський та Яблунівський газопереробні заводи і Селешинський технологічний цехи стабілізації газоконденсату.
РОЗПОДІЛ	РОЗПОДІЛ
Регіональні постачальники – приватизовані облгази. “Укравтогаз”.	ПАТ “Укрнафта”. ПАТ “ДАТ “Чорноморнафтогаз” (експропрійована Російською Федерацією).

Джерело: річний звіт групи НАК “Нафтогаз України” за 2014-й рік.

Інші дочірні підприємства:

ДК "Газ України" - розподіл і торгівля газом через розподільні газові мережі товариств з газопостачання та газифікації (приватизовані 2012-го року облгази),

бурове підприємство "Укрбургаз",

управління "Газпромгеофізика",

інститут "УкрНДІгаз",

ДП "Газ-тепло" - послуги з тепlopостачання в житловій та соціально-побутовій сферах,

ДП "ЛКВО" - профілактика і ліквідація нафтогазопроявлень та відкритих фонтанів,

ДП "Науканафтогаз" - наукове забезпечення галузі,

Аналогічно консолідує дочірні підприємства та обліковує за методом участі в капіталі асоційовані підприємства і НАК “Надра України”:

ГЕОЛОГІЧНЕ ВИВЧЕННЯ, ДОСЛІДНО-ПРОМИСЛОВА РОЗРОБКА, ВИДОБУВАННЯ
ДП "Західукргеологія" (100%), м. Львів, відокр. підрозділи: Стрийська, Калуська нафтогазорозвідувальні експедиції, Львівська геологорозвідувальна експедиція, Науково-геологічний центр.
ДП "Миргороднафтогазорозвідка" (100%), м. Миргород,
ДП "Чернігівнафтогазгеологія"(100%), відокр. підрозділи: Роменська нафтогазорозвідувальна експедиція (Сумська область), Ніжинська нафтогазорозвідувальна експедиція з випробування свердловин, Прилуцька нафтогазорозвідувальна експедиція.
ДП "Центрукргеологія"(100%), м. Черкаси,
ДП "Укрнаукагеоцентр" (ДП "Український геологічний науково-виробничий центр"), м. Полтава. Три відокремлені підрозділи: “Проектний інститут “Укргеолбудтехпроект”, “База виробничого обслуговування” та “Учбово-курсний комбінат”.
ДП “Агрогеофізика” (100%), м. Балаклія, Харківська область.
ДП “Полтаванафтогазгеологія” (100%, постанова господарського суду про визнання юридичної особи ДП "Полтаванафтогазгеологія" банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури №18/117 від 18.07.2013),
ДП “Кримгеологія” (100%), постанова господарського суду Автономної Республіки Крим про визнання ДП «Кримгеологія» визнано банкрутом відкриття ліквідаційної процедури від 25.12.2012 р.,
ДП “Надраресурс” (100%),
ТОВ “Надра Тунівська” (50%),
ТОВ “Надра Городоцьке” (50%),
ТОВ "Надра скіфська"(99%),
ТОВ "Надра шельф” (40%),
ТОВ "Надра Юзівська” (90%),
ТОВ “Західгазінвест” (34,99%),
ТОВ "Надра Олеська"(90%),
ТОВ “Інженерно-бурова група “Тритон” (50%),
ТОВ “Голден деррік” (33%),
ТОВ “Води України” (80%).

Джерело: www.eiti.org.ua, <http://nadrakrayny.com.ua>.

Хоча не лише у нафтогазовому секторі на загальнодержавному рівні запроваджено консолідацію та вертикальну інтеграцію активів у ДАКи та НАКи, на окрему увагу заслуговують рішення судів щодо ПуАТ “Укргазвидобування” у справах №№ 910/10255/13 та 826/1503/14.

Крім того, що НАК “Нафтогаз України” консолідує фінансову звітність ПАТ “Укргазвидобування”, у річному звіті за 2014-й рік НАК “Нафтогаз України” визначив, що:

“близько 60% цього обсягу складає газ українського видобування, який Нафтогаз купує в свого дочірнього підприємства Укргазвидобування за зниженою ціною та на реалізації якого має позитивну різницю” (стор. 35).

“річні бюджети Нафтогазу та його дочірніх компаній також обов’язково затверджуються Кабміном, що вимагає погодження з низкою міністерств та інших органів влади. Це фактично повторює деякі ключові функції загальних зборів. Таким чином, застосовується ще один інструмент прямого впливу державних органів на компанію” (стор. 46),

“призначення керівництва дочірніх компаній Нафтогазу також безпосередньо залежить від Кабміну” (стор. 47),

“не працює процес визначення і перегляду стратегії Нафтогазу в інтересах компанії та її кінцевого акціонера (народу України)” (стор. 57),

“питання прийняття на посаду та звільнення керівництва Нафтогазу і його дочірніх підприємств, а також винагороди цих осіб вирішується органами державної влади, а не незалежними радами, що може впливати на процес прийняття рішень керівництвом компанії” (стор. 57),

“Нафтогаз та його дочірні підприємства (надалі разом – “група”) знаходяться у бенефіціарній власності держави Україна” (стор. 158),

“Загальними зборами акціонерів, що проводилися у червні 2015 року, ПАТ “Укргазвидобування” та ПАТ “Укртрансгаз”, які є 100% дочірніми підприємствами компанії, було затверджено рішення щодо розподілу прибутку до державного бюджету України на суму 277 млн грн, що підлягає сплаті протягом 6 місяців після дати проведення відповідного засідання.”

“Дочірні підприємства консолідуються з дати, коли контроль переходить до групи (на дату придбання), і припиняють консолідуватися з дати, коли контроль втрачається”.⁷

Річний звіт НАК “Нафтогаз України” підлягає затвердженню загальними зборами акціонерів, відповідно до п. 110 Статуту НАК “Нафтогаз України”, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів від 2 грудня 2009 р. N 1354 “Деякі питання діяльності Національної акціонерної компанії “Нафтогаз України”.

Зазначена інформація по факту підтверджується і даними Мін’юсту України.

Компанія, що має дійсний спецдозвіл на геологічне вивчення, видобування, або інший	Розмір статутного капіталу (грн.):	ЄДРПОУ	Власник.	Розмір внеску власника до статутного капіталу (грн.):	ЄДРПОУ власника
НАК "Нафтогаз України"	160 450 481 000	20077720	Кабінет Міністрів України. Код ЄДРПОУ засновника: 00031101 Адреса засновника: 01008, м.Київ, Печерський район, вул. Грушевського, 12/2.	Розмір внеску до статутного фонду (грн.): 160450481000,00	00031101

⁷ Джерело: <http://www.naftogaz.com/files/Zvity/Naftogaz%20Annual%20Report%202014.pdf>.

Компанія, що має дійсний спецдозвіл на геологічне вивчення, видобування, або інший	Розмір статутного капіталу (грн.):	ЄДРПОУ	Власник.	Розмір внеску власника до статутного капіталу (грн.):	ЄДРПОУ власника
			Центральний чи місцевий орган виконавчої влади, до сфери управління якого належить державне підприємство: Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, код ЄДРПОУ 37471933.		
Публічне акціонерне товариство "Укргазвидобування"	3854124999,45 (8564722221 простих акцій номіналом 0,45 грн. кожна)	30019775	НАК "Нафтогаз України"	160 450 481 000	20077720

Джерело: <https://usr.minjust.gov.ua>, www.smida.gov.ua

Отже, якщо НАК “Нафтогаз України” на чолі групи консолідує значну кількість дочірніх підприємств і саме по собі не є дочірнім підприємством⁸, то з великою ймовірністю НАК “Нафтогаз України” є холдинговою компанією державної форми власності, що регулюється законодавством України про холдингові компанії, яке складається з Закону України від 15 березня 2006 року № 3528-IV “Про холдингові компанії”, Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України, Закону України "Про акціонерні товариства", інших законів та нормативно-правових актів, що регулюють діяльність холдингових компаній та їх корпоративних підприємств. До прийняття Закону України № 3528-IV діяльність холдингових компаній також регулювалась Указом Президента України від 11.05.1994 № 224/94 “Про холдингові компанії, що створюються в процесі корпоратизації та приватизації”.

З 2012-го року Порядок утворення державної холдингової компанії було затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2012 р. № 773⁹. Він замінив спільний Наказ 1 економіки України та Фонду Державного майна України від 11.08.2006 № 275/1252¹⁰.

Синонімом поняттю холдингової компанії, що вживається у Податковому кодексі України, є “материнські компанії - юридичні особи, які є власниками інших юридичних осіб або здійснюють контроль над такими юридичними особами, як пов'язані особи...”. (підпункт 14.1.103 пункту 14.1 статті 14 Податкового кодексу України).

⁸ Відповідно до ч. 11 статті 6 Закону України від від 15 березня 2006 року № 3528-IV “Про холдингові компанії в Україні”, “Державна холдингова компанія не може бути корпоративним підприємством іншої холдингової компанії”.

⁹ Джерело: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/773-2012-п>.

¹⁰ Джерело: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1032-06>.

“Пов’язані особи - юридичні та/або фізичні особи, відносини між якими можуть впливати на умови або економічні результати їх діяльності чи діяльності осіб, яких вони представляють, з урахуванням таких критеріїв (підпункт 14.1.159 пункту 14.1 статті 14 Податкового кодексу України):

“...Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову і митну політику, **в судовому порядку** може довести на основі фактів і обставин, що одна юридична або фізична особа здійснювала практичний контроль за бізнес-рішеннями іншої юридичної особи та/або що та сама фізична або юридична особа здійснювала практичний контроль за бізнес-рішеннями кожної юридичної особи (підпункт 14.1.159 пункту 14.1 статті 14 Податкового кодексу України)”.

Аналіз та рекомендації по судовій справі № 910/10255/13

Результат розгляду судової справи № 910/10255/13 загалом перекреслює всі стандартні уявлення щодо відносин корпоративного контролю над дочірніми підприємствами, одним з яких, відповідно до реєстраційних даних Мін’юсту та до річного звіту НАК “Нафтогаз України”¹¹, є дочірнє підприємство ПАТ “Укргазвидобування”, що подало судовий позов на свою холдингову компанію, а НАК “Нафтогаз України” відповіла зустрічним позовом.

Інстанція	справа № 910/10255/13	Коментар автора
Рішення Господарського суду міста Києва від 27.06.2013 року	Позивач ПАТ “Укргазвидобування” стверджує, що абз.1 п. 2.1 та п. 2.2 рішення № 3 від 26.04.2013, що прийняте НАК "Нафтогаз України" як єдиним акціонером позивача, суперечать ч. 5 ст. 11 Закону України від 21 вересня 2006 року № 185-V "Про управління об'єктами державної власності" та ст. ст. 30, 33 Закону України "Про акціонерні товариства".	Відповідно до ч. 5 ст. 11 Закону України від 21 вересня 2006 року № 185-V "Про управління об'єктами державної власності", “Господарські товариства, 50 і більше відсотків акцій (часток, паїв) яких знаходяться у статутних капіталах господарських товариств, частка держави в яких становить 100 відсотків, сплачують дивіденди безпосередньо до Державного бюджету України у строк не пізніше 1 липня року, що настає за звітним, у розмірі базових нормативів відрахування частки прибутку, що спрямовується на виплату дивідендів, але не менше 30 відсотків, пропорційно розміру державної частки (акцій, паїв) у статутних капіталах господарських товариств, акціонером яких є держава і володіє в них контрольним пакетом акцій”. { Частина п'яту статті 11 доповнено абзацом згідно із Законом N 2856-VI (2856- 17) від 23.12.2010 }

¹¹ Джерело: <http://www.naftogaz.com/files/Zvity/Naftogaz%20Annual%20Report%202014.pdf>.

Інстанція	справа № 910/10255/13	Коментар автора
		<p>Насправді, згідно із рішенням установчих зборів від 25 грудня 2012 року та статутом ПАТ “Укргазвидобування”, акції ПАТ “Укргазвидобування” були випущені та НАК “Нафтогаз України” набула їх у власність внаслідок створення ПАТ “Укргазвидобування” шляхом реорганізації (перетворення) у публічне акціонерне товариство, а не у зв'язку з передачею акцій ПАТ “Укргазвидобування” у статутний капітал НАК “Нафтогаз України” державою¹².</p> <p>Проте відповідно до ч. 2 статті 30 Закону України “Про акціонерні товариства”, “виплата дивідендів за простими акціями здійснюється з чистого прибутку звітного року та/або нерозподіленого прибутку на підставі рішення загальних зборів акціонерного товариства у строк, що не перевищує шість місяців з дня прийняття загальними зборами рішення про виплату дивідендів”. Тобто будучи власником 100% статутного капіталу ПАТ “Укргазвидобування”, представник НАК “Нафтогаз України” на підставі довіреності, може скликати та оформити протоколом рішення загальних зборів акціонерів, виконуючи рішення, прийняте НАК “Нафтогаз України”. А відповідно до ч. 2 ст. 58 Закону України “Про акціонерні товариства”, “виконавчий орган</p>

¹² Див. Розпорядження КМУ від 13 червня 2012 р. N 360-р “Про реорганізацію дочірніх компаній Національної акціонерної компанії “Нафтогаз України” та наказ Міністерства енергетики та вугільної промисловості України “Про реорганізацію Дочірньої компанії “Укргазвидобування” НАК “Нафтогаз України” від 18.07.2012 № 529, яким була створена Комісія з припинення діяльності Дочірньої компанії “Укргазвидобування” Національної акціонерної компанії “Нафтогаз України”.

Інстанція	справа № 910/10255/13	Коментар автора
	<p>Суд дійшов висновку, що у статутному капіталі ПАТ "Укргазвидобування" наявні корпоративні права виключно НАК "Нафтогаз України", а відтак ПАТ "Укргазвидобування" не є господарською організацією чи товариством, у статутному капіталі якої є корпоративні права держави, тому на ПАТ "Укргазвидобування" не поширюється дія ч. 5 ст. 11 Закону України "Про управління об'єктами державної власності" та відповідно у нього відсутній обов'язок приймати рішення про відрахування не менше 30 відсотків чистого прибутку на виплату дивідендів та сплачувати такі дивіденди до Державного бюджету України.</p> <p>Зі змісту вищезазначених положень Порядку № 702 вбачається, що він розширює коло суб'єктів, які зобов'язані сплачувати дивіденди у розмірі 30% чистого прибутку до Державного бюджету України всупереч ч. 5 ст. 11 Закону України "Про управління об'єктами державної власності". Відтак, положення Порядку № 702 суперечать ч. 5 ст. 11 Закону України "Про управління об'єктами державної власності", а відповідно до ч. 4 ст. 4 Цивільного кодексу України, якщо постанова Кабінету Міністрів України суперечить положенням цього Кодексу або</p>	<p>акціонерного товариства підзвітний загальним зборам¹³ і наглядовій раді, організовує виконання їх рішень”.</p> <p>Згідно п. 2 Постанови КМУ від 12 травня 2007 р. N 702 “Про затвердження Порядку формування та реалізації дивідендної політики держави”, дія Порядку № 702 поширюється на всі господарські організації з державною часткою у статутному капіталі, а також на господарські товариства, 50 і більше відсотків акцій (часток, паїв) яких належить господарським товариствам, державна частка у статутному капіталі яких становить 100 відсотків, у тому числі на дочірні підприємства.</p> <p>Зі змісту вищезазначених положень Порядку № 702 вбачається, що він розширює коло</p>

¹³ Відповідно до регулярної інформації ПАТ “Укргазвидобування” за 2013-й рік, згідно зі ст. 49 ЗУ "Про акціонерні товариства" до ПАТ “Укргазвидобування” не застосовуються положення статей 33-48 цього закону, зокрема, і в частині порядку скликання, реєстрації та проведення загальних зборів акціонерів.

Інстанція	справа № 910/10255/13	Коментар автора
	<p>іншому закону, застосовуються відповідні положення цього Кодексу або іншого закону.</p> <p>За таких обставин, враховуючи, що абзац перший пункту 2.1 та пункт 2.2 рішення Публічного акціонерного товариства "Національна акціонерна компанія "Нафтогаз України" № 3 від 26.04.2013 суперечать ч. 5 ст. 11 Закону України "Про управління об'єктами державної власності", воно не підлягає виконанню ПАТ "Укргазвидобування", оскільки у нього відсутній обов'язок направляти суму в розмірі 30% чистого прибутку Товариства за 2012 рік до Державного бюджету України, у зв'язку з чим суд дійшов висновку про відмову в задоволенні зустрічного позову.</p>	<p>суб'єктів, які зобов'язані сплачувати дивіденди у розмірі 30% чистого прибутку до Державного бюджету України.</p> <p>Навіщо представникам НАК "Нафтогаз України" у п. 2.2 свого рішення № 3 від 26.04.2013, було прописувати, що "виплату дивідендів вирішено провести відповідно до частини 5 статті 11 Закону України "Про управління об'єктами державної власності", якщо відомо, що відповідно до Розпорядження КМУ від 13 червня 2012 р. N 360-р та наказу Міністерства енергетики та вугільної промисловості України "Про реорганізацію Дочірньої компанії "Укргазвидобування" НАК "Нафтогаз України" від 18.07.2012 № 529, акції ПАТ "Укргазвидобування" були випущені та НАК "Нафтогаз України" набула їх у власність внаслідок створення ПАТ "Укргазвидобування" шляхом реорганізації (перетворення) у публічне акціонерне товариство, а не у зв'язку з передачею акцій ПАТ "Укргазвидобування" до статутного капіталу НАК "Нафтогаз України" державою?</p> <p>Чому взагалі НАК "Нафтогаз України" звертається до суду, якщо володіючи 100% статутного капіталу ПАТ "Укргазвидобування", НАК "Нафтогаз України" може прийняти нове рішення щодо виплати дивідендів та оформити його протоколом загальних зборів акціонерів? Адже відповідно до підпункту 19 пункту 51 Статуту НАК "Нафтогаз України", затвердженого Постановою Кабінету Міністрів від 2 грудня 2009 р. N 1354 "Деякі питання діяльності Національної</p>

Інстанція	справа № 910/10255/13	Коментар автора
		<p>акціонерної компанії "Нафтогаз України"¹⁴, “ до виключної компетенції загальних зборів акціонерів “НАК “Нафтогаз України” належить “ затвердження статутів дочірніх підприємств”.</p> <p>Відповідно до підпункту 5 пункту 86 Статуту НАК “Нафтогаз України”, до компетенції правління належить “забезпечення додержання Компанією, її філіями, представництвами, іншими відокремленими структурними підрозділами та дочірніми підприємствами законодавства...”.</p> <p>Відповідно до підпункту 6 пункту 86 Статуту НАК “Нафтогаз України”, до компетенції правління належить:</p> <p>“розгляд ... звітів керівників філій, представництв, інших відокремлених структурних підрозділів та дочірніх підприємств, прийняття рішень за його результатами...”.</p> <p>Відповідно до підпункту 11 пункту 90 Статуту НАК “Нафтогаз України”, Голова правління:</p> <p>“...призначає на посаду та звільняє з посади керівників ... дочірніх підприємств, а також у межах своєї компетенції укладає трудові контракти з керівниками господарських товариств, у статутному капіталі яких Компанії належить 100 відсотків акцій”.</p> <p>Відповідно до підпункту 11 пункту 90 Статуту НАК “Нафтогаз України”, Голова правління:</p> <p>“...надає уповноваженому представнику Компанії завдання на голосування на загальних зборах акціонерів і на засіданнях наглядової ради господарських товариств, у статутному (складеному) капіталі яких</p>

¹⁴ Зазначена редакція замінила Статут Національної акціонерної компанії "Нафтогаз України", затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 25.05.98 N 747.

Інстанція	справа № 910/10255/13	Коментар автора
		Компанії належать пакети акцій (частки, паї), а у випадках, визначених Кабінетом Міністрів України, за погодженням з ним...”.
Постанова Київського апеляційного господарського суду від 10.07.2013 року.	Апелянт зазначає, що суд першої інстанції дійшов хибного висновку про те, що на відповідача за зустрічним позовом не поширюється дія ч. 5 ст. 11 Закону України “Про управління об’єктами державної власності”.	Така апеляція наводить на думку, що ані НАК “Нафтогаз України”, ані ПАТ “Укргазвидобування” насправді не хотіли, щоб ПАТ “Укргазвидобування” виплачувало дивіденди. Оскільки, заздалегідь знаючи, що відповідно до Розпорядження КМУ від 13 червня 2012 р. N 360-р та наказу Міністерства енергетики та вугільної промисловості України “Про реорганізацію Дочірньої компанії “Укргазвидобування” НАК “Нафтогаз України” від 18.07.2012 № 529, акції ПАТ “Укргазвидобування” були випущені та НАК “Нафтогаз України” набула їх у власність внаслідок створення ПАТ “Укргазвидобування” шляхом реорганізації (перетворення) у публічне акціонерне товариство, а не у зв'язку з передачею акцій ПАТ “Укргазвидобування” до статутного капіталу НАК “Нафтогаз України” державою. Правильною стратегією для НАК “Нафтогаз України” було б: 1) скасувати своє рішення № 3 від 26.04.2013, 2) прийняти нове рішення НАК "Нафтогаз України" про виплату дивідендів, без посилання на частину 5 статті 11 Закону України "Про управління об'єктами державної власності", на підставі ч. 2 статті 30 та ч. 2 ст. 58 Закону України “Про акціонерні товариства”.
Постанова Вищого Господарського суду України від 13 серпня 2013	ПАТ "Укргазвидобування" не є господарською організацією чи товариством, у статутному капіталі якої є корпоративні права держави, тому на ПАТ	Касаційне оскарження схоже на апеляційне.

Інстанція	справа № 910/10255/13	Коментар автора
року.	"Укргазвидобування" не поширюється дія ч.5 ст.11 Закону України "Про управління об'єктами державної власності" та відповідно у нього відсутній обов'язок приймати рішення про відрахування не менше 30 відсотків чистого прибутку на виплату дивідендів та сплачувати такі дивіденди до Державного бюджету України.	

Висновки з результатів аналізу матеріалів справи № 910/10255/13:

- 1) з фінансово-економічної точки зору форма внесення корпоративних прав цілісного майнового комплексу ПАТ "Укргазвидобування" до консолідованого балансу групи НАК "Нафтогаз України" не має значення. Чи згідно акта прийому-передачі в результаті реорганізації (перетворення), чи внесок цінних паперів ПАТ "Укргазвидобування" до статутного капіталу НАК "Нафтогаз України";
- 2) проте з юридичної точки зору НАК "Нафтогаз України" намагався зробити так, щоб від цього залежала здатність ПАТ "Укргазвидобування" виплачувати дивіденди в розмірі 30% від чистого прибутку. Намагався, бо міг уникнути включення п. 2.2 до свого оскаржуваного рішення.

Рекомендації.

Щоб уникнути юридичної казуїстики у майбутньому, необхідно звернутись до суб'єктів права законодавчої ініціативи, якими є Кабінет Міністрів України та/або народні депутати України, з пропозицією прийняти законопроект щодо внесення змін до ч.5 ст.11 Закону України від 21 вересня 2006 року N 185-V "Про управління об'єктами державної власності" у частині розширення кола суб'єктів, які зобов'язані сплачувати дивіденди у розмірі 30% чистого прибутку¹⁵.

Бажано викласти норму ч. 5 ст. 11 Закону України від 21 вересня 2006 року N 185-V "Про управління об'єктами державної власності":

- 1) у редакції Постанови Кабінету Міністрів України від 12 травня 2007 р. № 702 "Про затвердження Порядку формування та реалізації дивідендної політики держави", яка поширюється на всі господарські організації з державною часткою у статутному капіталі, а також **на господарські товариства, 50 і більше відсотків акцій (часток, паїв) яких належить господарським товариствам, державна частка у статутному капіталі яких становить 100 відсотків, у тому числі на дочірні підприємства.**
- 2) у редакції підпункту 13 пункту 8 Постанови Кабінету Міністрів України від 30.05.2011 № 615 "Про затвердження Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами", відповідно до якого без проведення аукціону дозвіл надається у разі "геологічного вивчення, в тому числі дослідно-промислової розробки та видобування

¹⁵ Витяги з регулярної фінансової звітності: Протягом 2013 року Загальними зборами Товариства рішення про виплату дивідендів не приймалося, дивіденди не розподілялися. Протягом 2014 року Загальними зборами Товариства рішення про виплату дивідендів не приймалося, дивіденди не розподілялися. На дату складення цього звіту (2015) річні загальні збори не проводилися, рішення про виплату дивідендів не приймалося.

корисних копалин акціонерними товариствами, 100 відсотків акцій яких належать державі, та суб'єктами ринку природного газу, на яких для забезпечення загальносуспільних інтересів згідно із законом покладено виконання спеціальних обов'язків на ринку природного газу та у статутному капіталі яких не менш як 100 відсотків акцій належать господарському товариству, єдиним акціонером якого є держава”¹⁶.

Аналіз та рекомендації по судовій справі № 826/1503/14.

Інстанція	справа № 826/1503/14	Коментар автора
<p>Рішення Окружного адміністративного суду міста Києва від 19 лютого 2014 року (скасовано)</p>	<p>Пунктом 4.1 Статуту ПАТ "Укргазвидобування" визначено, що його одноосібним акціонером є НАК "Нафтогаз України".</p> <p>З огляду на вищевикладене, суд встановив, що у статутному капіталі ПАТ "Укргазвидобування" наявні корпоративні права виключно НАК "Нафтогаз України", а відтак, ПАТ "Укргазвидобування" не є підприємством, частка держави у статутному капіталі якого становить 50 відсотків та більше.</p> <p>Позивач також не є господарським товариством, 50 відсотків та більше акцій (часток, паїв) якого знаходиться у статутному капіталі інших господарських товариств, акціонером яких є держава і володіє в них контрольним пакетом акцій, виходячи з наступного.</p> <p>Як встановлено судом та підтверджується матеріалами справи, у відомостях державної</p>	<p>“Нафтогаз та його дочірні підприємства (надалі разом – “група”) знаходяться у бенефіціарній власності держави Україна” (стор. 158 річного звіту НАК “Нафтогаз України” за 2014-й рік)¹⁷.</p> <p>Написано з прицілом на те, що на ПАТ "Укргазвидобування" не поширюється дія ч.5 ст.11 Закону України "Про управління об'єктами державної власності" та відповідно у ПАТ “Укргазвидобування” відсутній обов'язок приймати рішення про відрахування не менше 30 відсотків чистого прибутку на виплату дивідендів та сплачувати такі дивіденди до Державного бюджету України.</p> <p>На жаль, з поля зору Окружного адміністративного суду м. Києва випав Закон України від 11</p>

¹⁶ ...13) геологічного вивчення, в тому числі дослідно-промислової розробки та видобування корисних копалин акціонерними товариствами, 100 відсотків акцій яких належать державі, та суб'єктами ринку природного газу, на яких для забезпечення загальносуспільних інтересів згідно із законом покладено виконання спеціальних обов'язків на ринку природного газу та у статутному капіталі яких не менш як 100 відсотків акцій належать господарському товариству, єдиним акціонером якого є держава ; {підпункт 13 пункту 8 Постанови Кабінету Міністрів України № 615 від 30 травня 2011 р. }

¹⁷ Джерело: <http://www.naftogaz.com/files/Zvity/Naftogaz%20Annual%20Report%202014.pdf>.

Інстанція	справа № 826/1503/14	Коментар автора
	<p>реєстрації ПАТ “Укргазвидобування” відсутній запис про перебування Позивача у простій чи вирішальній залежності від Національної акціонерної компанії “Нафтогаз України” та інформація про наявність такої залежності не публікувалась відповідно до Закону.</p> <p>Відтак, судом встановлено, що Публічне акціонерне товариство “Укргазвидобування” не є дочірнім підприємством Національної акціонерної компанії “Нафтогаз України”.</p> <p>Суд встановив, що ... ПАТ “Укргазвидобування” не є підприємством, частка держави у статутному капіталі якого становить 50 відсотків і більше; не є господарським товариством, 50 відсотків та більше акцій (часток, паїв) якого знаходяться у статутних капіталах інших господарських товариств, акціонером яких є держава і володіє в них контрольним пакетом акцій; не є дочірнім підприємством, представництвом чи філією підприємств, частка держави у статутному капіталі</p>	<p>січня 2001 року N 2210-III “Про захист економічної конкуренції”, яким “регулюються відносини органів державної влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю із суб'єктами господарювання; суб'єктів господарювання з іншими суб'єктами господарювання, із споживачами, іншими юридичними та фізичними особами у зв'язку з економічною конкуренцією” (ч. 1 ст. 2).</p> <p>У багатьох розділах цього Закону України врегульовується “безпосереднє або опосередковане (через інших осіб) ... набуття у власність іншим способом чи одержання в управління часток (акцій, паїв)”.</p> <p>Згідно п. 1.2 Статуту ПАТ "Укргазвидобування" товариство є правонаступником усіх майнових та немайнових прав і обов'язків Дочірньої компанії "Укргазвидобування" Національної акціонерної компанії "Нафтогаз України".</p> <p>З точки зору реєстраційних даних Мін'юсту (https://usr.minjust.gov.ua) не викликає сумнівів, що держава в особі Кабінету Міністрів України є контролюючим власником корпоративних прав у ПАТ “Укргазвидобування” опосередковано, тобто через іншу особу, якою є НАК “Нафтогаз України”.</p> <p>Відповідно до частини восьмої статті 63 Господарського кодексу України, “у випадках</p>

Інстанція	справа № 826/1503/14	Коментар автора
	<p>яких 50 відсотків та господарських товариств, 50 відсотків та більше акцій (часток, паїв) яких знаходяться у статутних капіталах інших господарських товариств, акціонером яких є держава і володіє в них контрольним пакетом акцій.</p>	<p>існування залежності від іншого підприємства, передбачених статтею 126 цього Кодексу, підприємство визнається дочірнім”.</p>
<p>Постанова Київського апеляційного адміністративного суду від 22 грудня 2014 року (скасовано).</p>	<p>Постановою Кабінету Міністрів України “Про утворення Національної акціонерної компанії “Нафтогаз України” від 25.05.1998 № 747, засновником Компанії є держава в особі Кабінету Міністрів України.</p> <p>Акціонерами Компанії є:</p> <p>держава в особі Міненерговугілля - до прийняття в установленому порядку рішення про приватизацію пакета акцій Компанії та в особі Фонду державного майна - після передачі йому пакета акцій Компанії, визначеного для продажу згідно з рішенням про приватизацію;</p> <p>фізичні та юридичні особи, що набули право власності на акції Компанії відповідно до законодавства.</p> <p>Пунктом 1.5 Статуту ПАТ “Укргазвидобування” визначено, що його засновником є Публічне акціонерне товариство “Національна акціонерна компанія “Нафтогаз України”.</p>	<p>Реорганізації товариств (злиття, приєднання, поділу, виділення, перетворення) здійснюється відповідно до статті 19 Закону України "Про господарські товариства"¹⁸.</p> <p>Висновок судді підтверджується реєстраційними даними Міністерства юстиції України підтверджують, що НАК “Нафтогаз України” та його дочірні підприємства (разом – “Група”) знаходяться у бенефіціарній власності держави Україна, в особі Кабінету Міністрів України, як це зазначено на стор. 158 річного звіту НАК “Нафтогаз України” за 2014-й рік¹⁹.</p> <p>При перетворенні державних та комунальних підприємств, а також підприємств зі змішаною формою власності, у відкриті акціонерні товариства (далі ВАТ) у процесі</p>

¹⁸ Витяг із Закону України “Про господарські товариства”: “Стаття 19. Припинення діяльності товариства.

Припинення діяльності товариства відбувається шляхом його реорганізації (злиття, приєднання, поділу, виділення, перетворення) або ліквідації з дотриманням вимог законодавства про захист економічної конкуренції. { Частина перша статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законами N 82/95-ВР від 02.03.95, N 1294-IV (1294-15) від 20.11.2003 }

Реорганізація товариства відбувається за рішенням вищого органу товариства. Реорганізація товариства, що зловживає своїм монопольним становищем на ринку, може здійснюватися також шляхом його примусового поділу в порядку, передбаченому чинним законодавством. { Частина друга статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом N 82/95-ВР від 02.03.95 }

При реорганізації товариства вся сукупність прав та обов'язків товариства переходить до його правонаступників”.

¹⁹ Джерело: <http://www.naftogaz.com/files/Zvity/Naftogaz%20Annual%20Report%202014.pdf>.

Інстанція	справа № 826/1503/14	Коментар автора
	<p>Крім цього, згідно п. 12 Статуту НАК “Нафтогаз України”, компанія є господарською структурою, яка здійснює управління об'єктами державної власності, зокрема корпоративними правами, що належать державі у статутному (складеному) капіталі господарських товариств і передані до статутного капіталу Компанії.</p> <p>Відповідно до акту прийому передачі цінних паперів від 28.02.2013, що містяться в матеріалах справи, ПАТ “Укргазвидобування” (а.с.42), як емітент перерахувало на рахунок в цінних паперах Акціонера № 300616-UA40050129 цінні папери вказані в п. 3 даного акту.</p> <p>Згідно ст. 7 Закону України “Про трубопровідний транспорт” від 15 липня 1996 року № 192/96-ВР, відчуження основних фондів, акцій та часток у статутному капіталі державних підприємств, що провадять діяльність з транспортування магістральними трубопроводами і зберігання у підземних газосховищах, а також підприємств, установ, організацій, утворених внаслідок їх реорганізації, передача їх з балансу на баланс, у концесію, оренду, лізинг, заставу, управління, до статутного фонду інших юридичних осіб, вчинення інших правочинів, що можуть призвести до відчуження основних фондів, акцій та часток у статутному капіталі цих підприємств, а також основних фондів та акцій Національної акціонерної компанії “Нафтогаз України”, дочірніх та</p>	<p>корпоратизації застосовуються:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Порядок реєстрації випуску акцій акціонерних товариств, що створюються у процесі приватизації та корпоратизації, затвердженим рішенням Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 26.02.2013 № 248, 2) Положення про порядок корпоратизації підприємств, затверджене Постановою КМУ від 5 липня 1993 р. N 508. <p>Стан рахунку зберігача у цінних паперах визначається випискою про залишки чи випискою про обіг. Беззаперечним є факт, що станом на дату прийняття судової ухвали, цінні папери, що становлять 100% статутного капіталу ПАТ “Укргазвидобування”, обліковувались як довгостроковий актив НАК “Нафтогаз України” і не були обтяжені якоюсь заставою.</p>

Інстанція	справа № 826/1503/14	Коментар автора
	<p>заснованих нею підприємств, забороняється, крім випадків, коли результатом таких дій є: передача основних фондів, акцій та часток у статутному капіталі таких підприємств виключно бюджетній установі, державному підприємству або акціонерному товариству, 100 відсотків акцій якого перебуває в державній власності України; створення державних підприємств або акціонерних товариств, 100 відсотків акцій та часток у статутному капіталі яких перебуває в державній власності України.</p>	
<p>Ухвала Вищого адміністративного суду України від 18 листопада 2015 року</p>	<p>Ухвалою Вищого адміністративного суду України від 18 листопада 2015 року Касаційну скаргу Публічного акціонерного товариства “Укргазвидобування” - задоволено частково.</p>	<p>Публічне акціонерне товариство “Укргазвидобування” подало касаційну скаргу, в якій просило скасувати постанову Київського апеляційного адміністративного суду від 22 грудня 2014 року та залишити в силі постанову Окружного адміністративного суду м. Києва від 19 лютого 2014 року по справі № 826/1503/14.</p> <p>Таким чином, ПуАТ “Укргазвидобування” по факту заявило, що не вважає себе господарським товариством, в якому є корпоративні права держави.</p> <p>Це підтверджує позицію ПАТ “Укргазвидобування” по справі 910/10255/13.</p>
<p>Ухвала Київського апеляційного адміністративного суду від 19 січня 2016 року</p>	<p>Згідно зі ст.172 ГК України відносини, пов'язані з управлінням корпоративними правами держави, регулюються Законом України “Про управління об'єктами державної власності”, іншими законами України та нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до них.</p>	<p>Відповідно до ч. 1 статті 4 Закону України “ Про управління об'єктами державної власності ”, суб'єктами управління об'єктами державної власності є:</p> <p>Кабінет міністрів України, Міністерства та інші органи виконавчої влади, державні господарські об'єднання, державні холдингові компанії, інші державні господарські</p>

Інстанція	справа № 826/1503/14	Коментар автора
	<p>Таким чином, господарське товариство вважається таким, у статутному капіталі якого є корпоративні права держави, лише у випадку якщо держава є акціонером такого товариства та їй належать акції у статутному капіталі цього господарського товариства.</p> <p>Статутний капітал товариства становить 3854124999,45 грн., статутний капітал поділено на 8564722221 простих іменних акцій номінальною вартістю 0,45 грн. кожна (п.п.6.1, 6.2 Статуту).</p> <p>Пунктом 4.1 Статуту ПАТ “Укргазвидобування” визначено, що його одноосібним акціонером є НАК “Нафтогаз України”.</p> <p>Таким чином, у статутному капіталі ПАТ “Укргазвидобування” наявні корпоративні права виключно НАК “Нафтогаз України”, а відтак, ПАТ “Укргазвидобування” не є підприємством, частка держави у статутному капіталі якого становить 50% та більше.</p> <p>ПАТ “Укргазвидобування” також не є господарським товариством, 50% та більше акцій (часток, паїв) якого знаходиться у статутному капіталі інших господарських товариств, акціонером яких є держава і володіє в них контрольним пакетом акцій.</p> <p>Згідно із рішенням установчих зборів від 25 грудня 2012 року та статутом ПАТ “Укргазвидобування”, акції ПАТ “Укргазвидобування” були випущені та НАК “Нафтогаз України” набула їх у власність внаслідок створення ПАТ “Укргазвидобування” шляхом</p>	<p>організації (далі - господарські структури).</p> <p>Твердження відповідає</p>

Інстанція	справа № 826/1503/14	Коментар автора
	<p>реорганізації (перетворення) у публічне акціонерне товариство, а не у зв'язку з передачею акцій ПАТ “Укргазвидобування” у статутний капітал НАК “Нафтогаз України” державою²⁰.</p> <p>Колегія суддів погоджується з висновком суду першої інстанції, що акції ПАТ “Укргазвидобування” не перебувають у статутному капіталі НАК “Нафтогаз України”, позивач не є господарським товариством, 50 відсотків та більше акцій (часток, паїв) якого знаходиться у статутному капіталі інших господарських товариств, акціонером яких є держава і володіє в них контрольним пакетом акцій, ПАТ “Укргазвидобування” не є дочірнім підприємством НАК “Нафтогаз України”.</p>	<p>Постанові Вишого господарського суду України по справі № 910/10255/13 щодо застосування ч. 5 ст. 11 Закону України "Про управління об'єктами державної власності".</p> <p>Раз не є дочірнім, то законодавство України про холдингові компанії також не може застосовуватись.</p> <p>Київський апеляційний адміністративний суд 19 січня 2016 року заперечив очевидний факт, що НАК “Нафтогаз України, власником якого є держава, є власником 100% статутного капіталу ПАТ “Укргазвидобування”. Тобто підпункт 13 пункту 8 Постанови Кабінету Міністрів України від 30.05.2011 № 615 щодо отримання без проведення аукціонів дозволів від Держгеонадр на геологічне вивчення, дослідно-промислому розробку та видобування природного газу, нафти та газового конденсату також не може застосовуватись.</p> <p>Також Ухвала Київського апеляційного адміністративного суду від 19 січня 2016 року суперечить наказу Міністерства енергетики та вугільної промисловості України “Про реорганізацію дочірньої компанії “Укргазвидобування”</p>

²⁰ Див. Розпорядження КМУ від 13 червня 2012 р. N 360-р “Про реорганізацію дочірніх компаній Національної акціонерної компанії “Нафтогаз України” та наказ Міністерства енергетики та вугільної промисловості України «Про реорганізацію Дочірньої компанії “Укргазвидобування” НАК “Нафтогаз України” від 18.07.2012 № 529, яким була створена Комісія з припинення діяльності Дочірньої компанії “Укргазвидобування” Національної акціонерної компанії “Нафтогаз України”.

Інстанція	справа № 826/1503/14	Коментар автора
		НАК “Нафтогаз України” від 18.07.2012 № 529. Виходить, що дочірнє було реорганізоване у недочірнє.
Ухвала Вищого адміністративного суду України від 18.02.2016	Відкрито касаційне провадження за касаційною скаргою прокуратури м.Києва.	Залишається сподіватись, що Вищий адміністративний суд України скасує частину Ухвали Київського апеляційного адміністративного суду від 19 січня 2016 року, яка встановлює, що ПАТ “Укргазвидобування” “не є господарським товариством, 50 відсотків та більше акцій (часток, паїв) якого знаходиться у статутному капіталі інших господарських товариств, акціонером яких є держава”. Принаймні, це дозволить ПАТ “Укргазвидобування” отримувати без проведення аукціонів дозволи від Держгеонадр на геологічне вивчення, дослідно-промислову розробку та видобування природного газу, нафти та газового конденсату, посилаючись на підпункт 13 пункту 8 Постанови Кабінету Міністрів України від 30.05.2011 № 615.

Висновки з результатів аналізу матеріалів справи № 826/1503/14:

Якщо по справі № 910/10255/13 немає претензій щодо неупередженості господарських судів, а лише гіпотези щодо того, що НАК “Нафтогаз України”, мабуть, не дуже хотів, щоб ПАТ “Укргазвидобування” сплачувало дивіденди в розмірі 30% свого чистого прибутку, тому і некомпетентно до свого рішення включив п. 2.2, який став причиною невиконання дочірнім підприємством рішення у цілому, то до суддівства по справі № 826/1503/14 є претензії.

Зокрема, Окружний адміністративний суду міста Києва рішенням від 19 лютого 2014 року визначив, що ПАТ “Укргазвидобування” **“не є дочірнім підприємством, представництвом чи філією підприємств, частка держави у статутному капіталі яких 50 відсотків”**. Рішення продубльовано Ухвалою Київського апеляційного адміністративного суду від 19 січня 2016 року, відповідно до якої ПАТ “Укргазвидобування” **“не є господарським товариством, 50 відсотків та більше акцій**

(часток, паїв) якого знаходиться у статутному капіталі інших господарських товариств, акціонером яких є держава”.

Як рішення від 19 лютого 2014 року, так і ухвала від 19 січня 2016 року не відповідають реєстраційним даним Мін'юсту і фактичним відносинам між пов'язаними особами – ПАТ “Укргазвидобування” та НАК “Нафтогаз України”. Можливо, такі рішення та ухвали адміністративного судочинства можуть бути пояснені тим, що в адміністративних судах завантаженість залишається надмірною. Так, у Київському апеляційному адміністративному суді середньомісячна кількість ухвалених справ, якими закінчено розгляд справ і матеріалів, становить 156. Отже, навантаження може призводити до зниження ефективності правосуддя, оскільки “суддя, який розглядає таку кількість справ, просто не може приділяти їм належну кількість сил і часу”²¹. Проте фінансова вага справи № 826/1503/14 для Держаного бюджету України та для стану корпоративного управління в Україні є настільки значна, що потрібне належне розуміння суддями адміністративних судів тих чи інших норм права, їх змісту та внутрішньої сутності.

Такі рішення та ухвали наштовхують ПАТ “Укргазвидобування” на ризик того, що останнє більше не зможе посылатись на підпункт 13 пункту 8 Постанови Кабінету Міністрів України від 30.05.2011 № 615 "Про затвердження Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами", відповідно до якого **без проведення аукціону** дозвіл надається у разі “геологічного вивчення, в тому числі дослідно-промислової розробки та видобування корисних копалин акціонерними товариствами, 100 відсотків акцій яких належать державі, та суб'єктами ринку природного газу, на яких для забезпечення загальносупільних інтересів згідно із законом покладено виконання спеціальних обов'язків на ринку природного газу та у **статутному капіталі яких не менш як 100 відсотків акцій належать господарському товариству, єдиним акціонером якого є держава**”. А отже, в деяких випадках доведеться отримувати нові площі для геологічного вивчення, дослідної розробки та видобутку вуглеводнів шляхом проведення аукціонів.

Апеляційний господарський суд міста Києва по справі № 910/10255/13 визнав, що ПАТ “Укргазвидобування” підпадає під визначення Постанови КМУ № 702 від 12 травня 2007 р. N 702, яка поширюється на господарські товариства, 50 і більше відсотків акцій (часток, паїв) яких належить господарським товариствам, державна частка у статутному капіталі яких становить 100 відсотків, у тому числі на дочірні підприємства. Власне тому підприємство ПАТ “Укргазвидобування” отримало без аукціонів від Держгеонадр України близько 145 спецдозволів на геологічне вивчення, дослідно-промислову розробку та видобуток таких корисних копалин загальнодержавного значення як природний газ, нафта та газовий конденсат, посилаючись на підпункт 13 пункту 8 Постанови Кабінету Міністрів України від 30.05.2011 № 615 "Про затвердження Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами", відповідно до якого без проведення аукціону дозвіл надається у разі “геологічного вивчення, в тому числі дослідно-промислової розробки та видобування корисних копалин акціонерними товариствами, 100 відсотків акцій яких належать державі, та суб'єктами ринку природного газу, на яких для забезпечення загальносупільних інтересів згідно із законом покладено виконання спеціальних обов'язків на ринку природного газу та у **статутному капіталі яких не менш як 100**

²¹ Джерело: Тези виступу Голови Вищого адміністративного суду України О.М. Нечитайла на засіданні Пленуму Вищого адміністративного суду України 12 вересня 2014-го року. Науково-практичний юридичний журнал “Адміністративне судочинство. Судова практика в адміністративних справах”.

відсотків акцій належать господарському товариству, єдиним акціонером якого є держава”.

Загальний висновок.

Ключовим фактором для обох судових справ стало те, що активи були передані на баланс НАК “Нафтогаз України” в процесі реорганізації ДП “Укргазвидобування”, а не внесені як цілісний майновий комплекс до статутного капіталу НАК “Нафтогаз України”. Господарські та адміністративні суди вирішили не застосовувати законодавство України про холдингові компанії при розгляді справ.

Що стосується виплат дивідендів, то потрібно якомога швидше розробити та прийняти законопроект щодо внесення змін до ч.5 ст.11 Закону України від 21 вересня 2006 року N 185-V "Про управління об'єктами державної власності" у частині розширення кола суб'єктів, які зобов'язані сплачувати дивіденди у розмірі 30% чистого прибутку.

БІБЛІОГРАФІЯ

- Акціонерні товариства. Організація та діяльність. – К. Фонд державного майна України, 1997 – 344 с.
- Вінник Оксана Мар'янівна, Щербина Валентин Степанович. Акціонерне право: Навч. Посібник для вищих навчальних закладів / Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. – К. Атіка, 2000. – 543 с.
- Войцеховська Ю.В., Войцеховська В.В., 2009, “Проблеми корпоративного управління в Україні та шляхи їх вирішення”.
- Грідчина М.В. Корпоративні фінанси. Навч. посібник. – 2 вид. стереотип., -К. МАУП, 2002.
- Грязнова А.Г. “Біржова діяльність”. – М., 2003.
- Дегтярьова О.І., Кандинська О.А., “Біржова справа”. – М. ІО “Юнити”, 2001.
- Довгань Л.Є., Пастухова В.В., Савчук Л.М., “Корпоративне управління”. Навчальний посібник.
- Економіка підприємства: Підручник. / за заг. ред. С.Ф.Покропивного. Видання друге перероблене та доповнене. –К.: КНЕУ 2000. – 528 с.
- Економіка виробничого підприємства / за редакцією Й.М. Петровича. К. Т-во “Знання”. КОО, 2002 – 405 стор.
- Економічний аналіз. Випуск 2 (18). 2008 рік. Стаття “Оптимізація методики аналітичної оцінки ефективності корпоративного управління”. С. 198.
- Енциклопедія корпоративних фінансів. / за ред. В.В. Фещенко, - К. – Укр. агентство фінансового розвитку, 2010. – 660 с.
- Євтушевський В.А., Основи корпоративного управління: Навчальний посібник. – К.:Знання – Прес, 2002, - 317 с.
- Єпіфанова І.Ю., “Моніторинг інвестиційного проекту як напрямок підвищення ефективності інвестиційної діяльності”.
- Журнал “Інвестиції: практика та досвід” // Науково-практичний журнал.
- Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. – Цінні папери. Фондовий ринок. – Термінологічний словник. – Л. БаК, 2002.
- Задихайло Д.В., Кібенко О.Р., Назарова Г.В., Корпоративне управління. Навчальний посібник. –Х. Еспада, 2003.
- Ігнатєва І.А., Стратегічний менеджмент: підручник, К.: Каравела, 2008 – 480 с.

Ігнат'єва І.А., Гарафонова О.І., Корпоративне управління. Підручник. К.: 2013.

Козаченко Г.В. Основи корпоративного управління. Навчальний посібник. / Г.В. Козаченко, А.Е. Воронкова, Е.Н. Коренєв – Луганськ: Вид. СНУ, 2001. – 480 с.

Костіна Н.І, Марахов К.С., Проблеми формування фондового ринку в Україні // Фінанси України. – 2000. - № 3.

Кузьмін О., Шуляр Р., Економічні проблеми злиття підприємств // Економіка України. – 2003. - № 12. с. 26-33.

Леонов Д. Індекс рівня корпоративного управління в Україні: Звіт з науково-дослідної роботи “Дослідження ринку корпоративного управління в Україні” [Електронний ресурс]: Український інститут розвитку фондового ринку // режим доступу до матеріалів: <http://www.corporation.com.ua>.

Миркин Я.М., Ценные бумаги и фондовый рынок. – М. 2001.

Міріна К. Розвиток бірж на Україні. – К., 2004.

Мозковий О. Світові ринки акцій: досвід для України [Текст] / О.Мозковий, А.Баторшина // Ринок цінних паперів України. 2004. № 11-12. с. 47-54.

Назарова Г.В. Організаційні структури управління корпораціями. Наукове видання. – Харків. Видавництво ХДЕУ, 2004 – 408 стор.

Румянцев С.А. Українська модель корпоративного управління: Становлення та розвиток. –К. т-во “Знання”, КОО, 2003, 149 с.

Суторміна В.М. Фінанси зарубіжних корпорацій. Підручник. – К. КНЕУ, 2004. 566 с.

Терещенко О.О., Фінансова діяльність суб’єктів господарювання. Навчальний посібник. – К., КНЕУ, 2003.

Украинский Советский Энциклопедический Словарь. В 3-х т. / Редкол.: А.В. Кудрицкий и др. – К.: Глав. ред. УСЭ., - 1988.

Фінанси підприємств: підручник / за ред. А.М. Подерьогіна. 3 вид. – К. КНЕУ, 2000.

Черпак А.С., Суб’єкти та об’єкти корпоративного контролю в умовах трансформації економіки // Ринок цінних паперів України. – 2004.

Чернявський А.Д. Корпоративне управління: Навчальний посібник / А.Д. Чернявський, В.В. Кобржицький. – К.: МАУП, 2006. – 208 с., с.15.

Шершньова З.Є., Стратегічне управління: підручник. 2-ге видання, перероблене і доповнене. - К. КНЕУ. – 2004, 699 с.

Шульга І.П., Рейтинг корпоративного управління акціонерних товариств: порівняння світового та вітчизняного досвіду.

Про автора:

Любич Андрій Васильович має ступінь бакалавра суспільних наук Національного Університету «Києво-Могилянська Академія» (1992-1996 р.) та магістра публічного управління Гарвардського університету (1997-1999 р.), США. Він видав декілька колективних монографій на тему формування, складання, розгляду, затвердження, виконання та звітності по бюджету. Автор має понад десятирічний стаж роботи у фінансових установах, зокрема, на посаді першого заступника генерального директора ТОВ КУА АПФ “Клас Ессет Менеджмент” (м. Київ). Також має досвід представництва акціонерів корпоративних інвестиційних фондів у наглядових радах

інститутів спільного інвестування, що управляються ТОВ КУА “ІТТ-Менеджмент” (м. Київ). Автор, працюючи у складі торговців цінними паперами – ліцензіатів НКЦПФР, наповнив активи декількох інвестиційних фондів, здійснюючи три з чотирьох видів ліцензійної діяльності торговця цінними паперами: брокерську, дилерську та андерайтинг (первинне розміщення). Любич Андрій є головою правління громадської організації «Інститут фінансів та права» (www.institute.fl.org), одним із напрямів якої є сприяння ефективним закупівлям за державні (публічні) кошти, у т.ч. в межах коаліції «Громадське партнерство «За добросовісні публічні закупівлі».

Контактна інформація: ГО “Інститут фінансів та права”, вул. Шевченка 27, оф. 36, м. Полтава 36039. Тел. (067) 401-93-74, факс (0532) 67-73-38, institute_fl@institute.fl.org.

У минулому зробив декілька публікацій колективних монографій з питань публічних закупівель та місцевих бюджетів:

1) “Аналіз стану виконання Програми економічних реформ Президента України протягом 2010 року”, що складається із чотирнадцяти розділів (автори: Олександр Бабанін, Андрій Любич, монографія рекомендована до друку вченою радою Національного університету “Києво-Могилянська академія”, УДК 342.9(477), Б 121, ББК 65.5:
http://osf.org.ua/data/blog_dwnl/27.04.2011-2-2.pdf.

2) “Бюджет Києва-2010: проблеми та ризики”, ISBN 978-966-2465-41-9, Київ 2011 (автори: Бабанін О.С., Білян П.Я., Любич А.В. – Київ, ГО “Фундація “Відкрите суспільство”, 2011. -104 с.:
<http://catalog.odnb.odessa.ua/opac/index.php?url=/notices/index/IdNotice:220186/Source:default>
http://osf.org.ua/data/blog_dwnl/27.04.2011-2.pdf

3) НА ШЛЯХУ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЦЕНТРАЛЬНИХ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ (ПРОМІЖНИЙ РЕЗУЛЬТАТ 2011-ГО РОКУ), УДК 342.9(477).
http://osf.org.ua/data/blog_dwnl/08.03.2013-2.pdf

4) “Бюджет Києва-2011: проблеми та ризики”, ISBN 978-617-696-029-4, Київ 2012 (автори: Бабанін О.С., Любич А.В. – Київ, ГО “Фундація “Відкрите суспільство”, 2012. -156 с.:
<http://www.institute.fl.org/UNITED%20ZVIT%202011.pdf>.

5) Оцінка впливів Київської міської програми сприяння розвитку малого і середнього підприємництва на 2011-2012 роки на розвиток малого та середнього підприємництва в м. Києві (Бабанін О., Глібіщук Я., Любич А., Сікора І. – ГО “Фундація “Відкрите суспільство”, 2013. -130 с.):
http://osf.org.ua/data/blog_dwnl/SME_2013_For_web.pdf
http://www.institute.fl.org/SME_2013_For_web.pdf.

статей в “Юридичній газеті”, інших друкованих та електронних виданнях на тему публічних фінансів:
www.integrity.pp.ua,
<http://www.institute.fl.org/konsultatsiji.htm>.

Має свідоцтво оцінювача об’єктів у матеріальній формі:
<http://www.multiprofile.com.ua/index%205.htm>.

Також автор є директором ТОВ "Мультипрофіль-сервіс" (<http://www.multiprofile.com.ua>), яке згідно положень статей Закону України від 5 червня 1997 року № 318 97-ВР "Про видавничу справу", в якості розповсюджувача видавничої продукції ТОВ "Мультипрофіль-сервіс" продає літературу на підставі свідоцтва від 22 грудня 2011 року серії ПЛ № 35 про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру України видавців, виготовителів та розповсюджувачів видавничої продукції, положення про який затверджене Постановою Кабінету Міністрів України № 1540 від 28 вересня 1998 року.